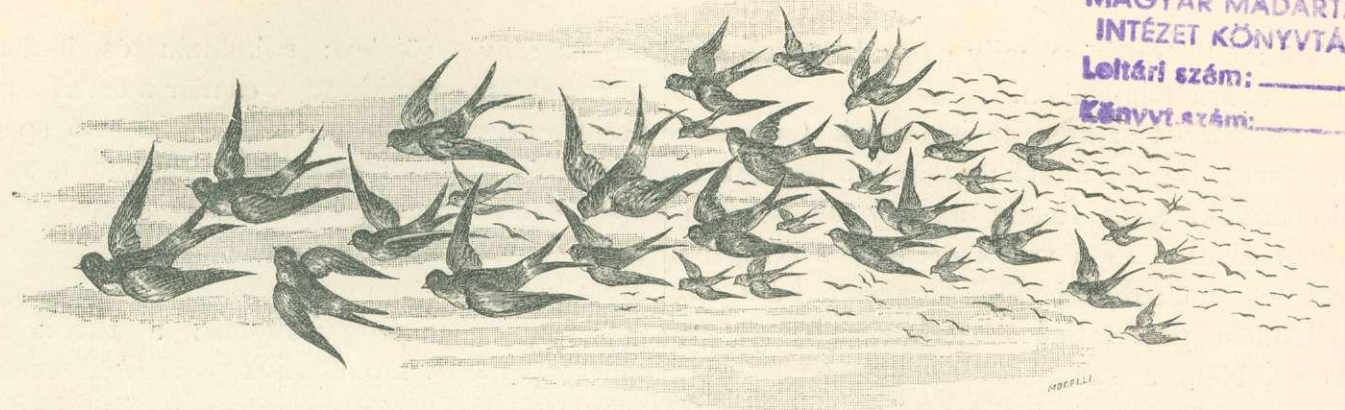

Veszélyes - hirtelen

MAGYAR MADARTANI
INTÉZET KÖNYVTÁRA
Leltári szám: _____
Könyvt. szám: _____

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

„A TERMÉSZET”

czimű

ÁLLATTANI ÉS VADÁSZATI FOLYÓIRATRA.

Talán leginkább csak társadalmunk mostani fejlődésében rejlik oka annak, hogy megélhetésünk napról-napra terhesebbé válik, hogy mindig nehezebb küzdelmet kell vívnunk s minden erőnket ebben kimeríteni, időnket az utolsó perczig annak áldozni; magunknak pedig, szeretetünknek, hajlamainknak, érzéseinknek, szívünknek nem engedhetünk javainkból alig-alig valamit, mert az ész okossága ismeri a versenyt s tiltja a megnyugodást, nem engedi meg, hogy annak áldozzunk, amihez kedvünk van, hanem az élet reánk szabta kötelességszerű örökös fáradozás és törődés munkájába hajt. Nem könnyebb a gazdag előhaladása sem mint a szegényé, más terhek törnek az ő vállát, más gondok szagatják az ő agyát és elnémítják szívét, kietlenné teszik kedélyvilágát, mert ő is csak egyet tud, azt amit a szegény: előre, előre a küzdelemben, a megállapodás az maga az elveszés.

Sajnos, de természetes emígyen az is, hogy gondolataink mindenben a gyakorlati, az értékesíthető, a küzdelmünket látszólag megkönnyítő törekvéseknek szolgálatába állanak. A tudományok is leginkább csak használhatóságuk szerint fejlődnek tovább s nem annyira az ész függetlensége meg az emberben élő ős szeretet viszik a magasba, nem az íhletség, a vonzódás és szabadság szárnyán kelnek, de legtöbbször a számító emberek építette fokokon kapaszkodnak feljebb.

A tudományok továbbfejlődésének sem válnék előnyére, ha az kizárólagos java volna a kiváltságosoknak és elzárkóznék a nagy köz elől. Az előljáró nemzetek ennek az igazságnak fontosságát ismerve, régóta fáradsz legjobb erőik nemcsak a tudomány előbbrevitelén, de annak terjesztésén is — és hazánkban bizonyára tapasztalhattuk, hogy kivált a természettudományoknak népszerűsítése, az ismer-

Kérelem.

Kérjük, méltóztassék e füzetet, ha azt nem tetszik megtartani, illetőleg előfizetni reá, valamelyik érdeklődő ismerősének átadni. — Az előfizetési tájékoztató e lap belső oldalán van.

reteknek általánosítása, mily nagy hatással van haladásunkra mindenben.

Mink most szintén az ismeretek terjesztésének szolgálatába állunk; célunk a természet-tudományok, azaz főként az oly általánosan kedvelt állattan és a vele szorosan összefüggő sport és műkedvelői foglalkozások iránt az érdeklődést felélesztetni és erőnkől telhetően fokozni. Nem a szaktudósoknak akarunk írni, hanem a művelt nagyközönség érdekeit tartjuk szemünk előtt és az állattan minden szakából választott cikkeket, kedves olvasmányokat, élvezetes és oktató kisebb értekezéseket, tárczákat, továbbá vadászati leírásokat, e sportra vonatkozó ismeretek bővítése céljából szakcikkeket, különböző érdekes apróságokat fogunk e folyóiratunkban hozni s különös tekintettel leszünk az állattani prakszisa, a vadászat, horgászat s a sport egyéb ágazataira is, valamint a tudományos műkedvelők igényeire.

Hazánkban ilyen folyóirat még nincsen, azért is igyekezni fogunk a hézagot kitölteni. Gazdagon illusztrálva, csinos elegáns kiállításban bocsájtva közre lapunkat, reméljük, csakhamar tért is fog hódítani művelt osztályainkban, amit kétségtelenül elő fog mozdítani az a törekvésünk is, hogy mindenben lehetőleg eredetiségre és magyarságra fogunk ügyet vetni.

Tudjuk, hogy e feladatunkat csak nehezen oldhatjuk meg; de nem is alapítottunk csak a

mi szerény erőinkre: sokoldalú és hathatós támogatásra számíthatunk és már most is mondhatjuk, hogy elsőrangú írók, tollforgató specialisták és tudósok műve lesz e folyóirat, amely épen ezért nemcsak a közönség kedvében fog járni, de magasabb színvonalra is emelkedni és hivatásának talán megfelelni.

Ez a mi programmunk; a többit már most röviden mondhatjuk el: Kéthetenként, tehát elég fürgén fogjuk kiadni füzetünket, füzetenkint 1½ ivnyi terjedelemben, mindig változatos, időszerint válogatott tartalommal. Hogy rendeltetéséhez képest lehetőleg el is terjeszthessük, és mindenkinek hozzáférhetővé tegyük, azért előfizetési árát a minimumra szállítottuk alá, amire alig van példa: évenként csak 3 frtba kerül folyóiratunk.

Hasznosat és a közönségnek kedveset vélünk művelni ezzel, s ha egyrészt a neves és kiváló munkatársaink ügybuzgó támogatására számítunk, másrészt reméljük, hogy hazánk művelt olvasó közönsége is pártolni fogja eme vállalkozásunkat s »A Természet«-et minél nagyobb példányszámban sajátjául elfogadni. A midőn ezt kérjük s ime első füzetünket bemutatjuk, maradunk

Budapest, 1897. szeptember 1.

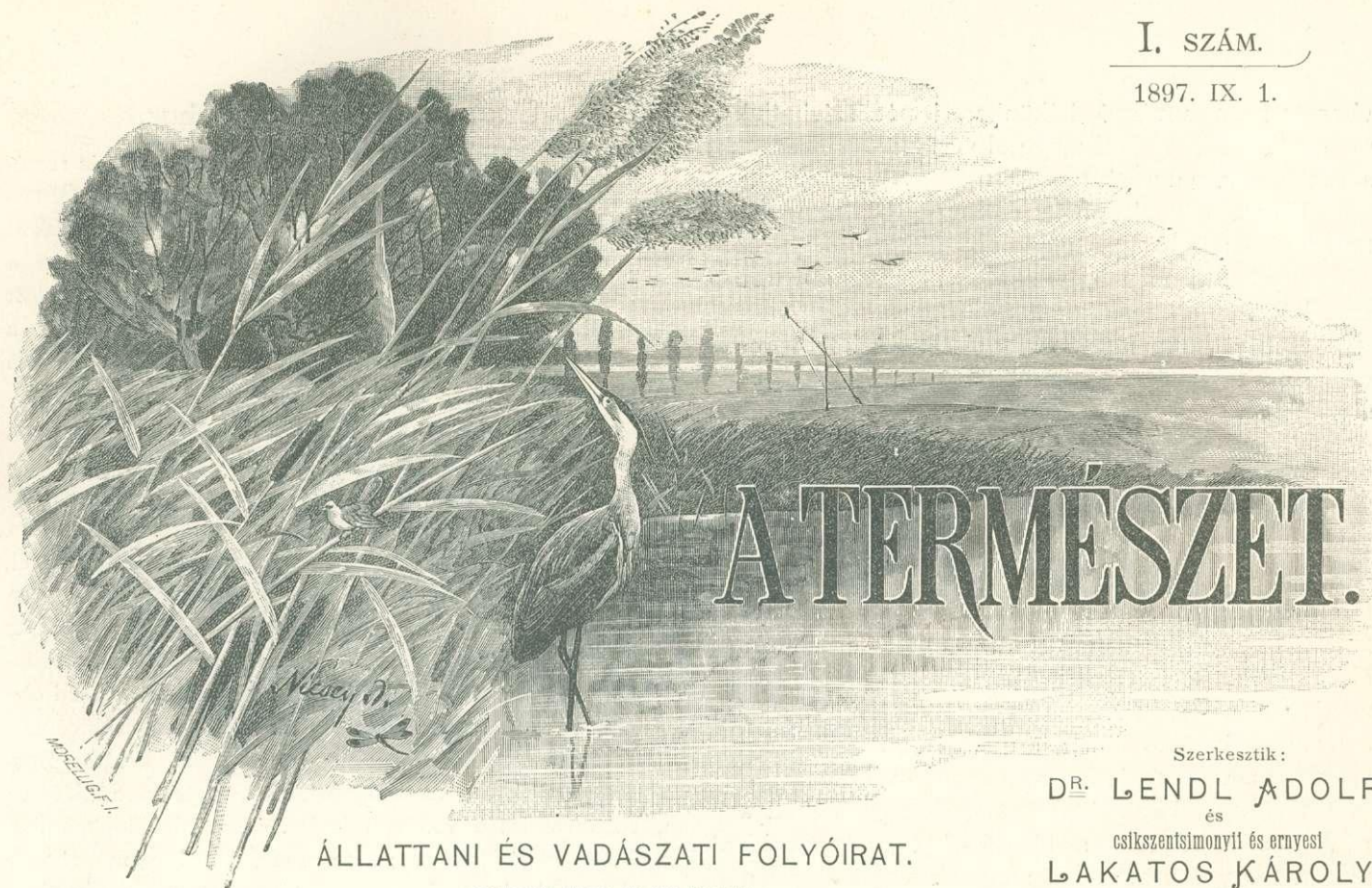
kiváló tisztelettel

a szerkesztők és a kiadótulajdonos.

Előfizetési tájékoztató.

Az előfizetési pénz (3 frt. évenként) dr. Lendl Adolf intézetének küldendő (Budapest, II., Donáti-utca 7) lehetőleg az e füzetben mellékelt póstautalvány felhasználásával. — Tanintézetek levelezőlappal évi számlájokra rendelhetik meg e folyóiratot. — Kérjük az előfizetést mielőbb, hogy a füzetek szétküldésében zavar ne támadjon.

ÁLLATTANI ÉS VADÁSZATI FOLYÓIRAT.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 15-ÉN.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 3 FRT.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF

és

csikszentsimonyi és ernyeszt

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

BEKÖSZÖNTŐ.

Mindentünk, gondolataink, érzelmeink, vallásos hitünk, minden tudásunk, szeretetünk és lelkületünk végső és kimeríthetetlen forrása a természetben van.

Az ősember a természetből merítette vallását; imádtta a napot és az ég csillagait; faóriások, hatalmas sziklatömbök voltak oltárai; a völgyben eredő csermelyt benső áhitattal közelítette meg és az éjszaka mély csöndje, a hold rezgő fénye, a vizesés zuhogása adták neki vallása sejtelmeit; a szabad természet kies helyeit isteneinek ajánlotta fel.

Az őseredetiből, az élet romlatlan természetességéből fakadt az első civilizáció és ennek kezdetén az emberek a hegyektől, a folyóktól, a csergedező forrásoktól és bűgő erdőktől tanulták az igazságot, erkölceiket, törvényeiket; a mindenségnek nagy és fenséges volta öntötte beléjük a szabadság kiírhatalatlan érzetét; a mérhetetlen horizont pompájával, a hegyeknek felhőbe érő csúcsai, az erdők rengetege, a vihar dühöngése egyaránt ébresztette bennök a magasztos, a végtelen hatalom érzületét, épen úgy, mint az üde völgyekben folydogáló vizek kristály csöppje, avagy a törptült életnek szemlélése vezette saját gyengeségük megismerésére. — A gondolkozó egyedül hatol be az erdők mélyébe, a tölgyek árnyas, titokzatos homályába és a lombok susogása, az erdő

moraja, a forrás beszéde tanítják bölcseségre; mindenben a változatosságot látja, de semmiben a rendellenességet s a béke óhaja, az összhang érzete vonul lelkébe. A mérhetetlen síkságon úgy mint a keskeny hasadéokban látja az élők folytonos küzdelmét, érzi a terhet s a létezés, a megmaradhatás gondjai behomályosítják lelkületét; bár a saját küzdése, örök zaklattatása a megedződés erejét vetik belé, de a harag és indulat árnyékát is. A fűszálon ringadozó bogárka, a bokor sűrűjében elrejtett madárfészkek, a fény és árnyék váltakozása, a színek elevensége örömmel töltik el, s a beláthatatlan róna szépségei végtelen szeretetre vezetnek.

Beláthatlan róna! keskeny, hosszú szalagban kigyózik rajta a patak; szemünk tekintete elúszik rajta az ár lassú habjaival — el-elfeledjük a gondot, a bánatot; itt-ott egy-egy nagyobb hullám — visszazökken reá a szem s a gondolat, azután ismét kíséri messzire, messze távolba; hullám hullámra folyik — gondolat gondolathoz fűződik s az emlékek láncolatán fiatal ifjúságunkba térünk: emlékezünk reá, mint kerültünk ki az iskolából, tiz hónapra terjedő rabságunkból — viszontlátjuk a falut, az országut nyárfáit, a kedves rét virágait, az erdőt, a forrást, mindent mindent, a mitől a szigorú fegyelem

visszatartotta sovárgó lelkünket, ismét szívhatjuk a mezők tiszta levegőjét, megújul vértünk — s örömünk: a szabadság, a természet.

Fásult lelkünk óhaja egy-egy lehulló levélhez tapad — s mégis egy vidám napsugár melege hálával, szeretettel tölti meg szívünket a mindenható természet iránt.

Nehéz, durva, mesterséges életet élünk; a városok poros utait járjuk s magunkkal meg embertársaink kietlen sorsával kell törődnünk; ha pillantásunkat nem vethetjük még az ég aljára sem, ha nem látjuk az elrebbenő apró madarat, s nem nézhetjük lábunk mire tapod, s a gyönyörűséges hegyoldal bokrain nyüzsgő elevenséget nem kísérhetjük szeminkkel: . . . szép és fenséges marad azért a szabad természet úgy is — de szívünk sívár lesz, kedélyünk fogva és hangtalan és gondolataink eltompulnak. Mert nem az emberek és műveik vezetnek az igazság megismeréséhez, nem azok teremtik a bölcsést, a költőt, a festőt, a hőst, az ideált, s a boldogságos megnyugvást, nem, nem ezek, hanem csupán csak a természet.

Boldog, a ki a zöldelő parton megpihenhet, a ki nézhet és látni tud, a ki olvashat a mindenkinek nyitott nagy könyvben, a melynek egyik lapjára rá van írva a végtelen ég mosolygása, másikán pedig az apró bogárka ugrándozik. Mindenkinek nyitott e könyv, de kevesen tudnak olvasni belőle, nem értik! Térjünk hozzá, nézzünk, lássunk, olvassunk belőle! s tanuljunk, hogy megérthessük: szeretni fogjuk minden betűjét. . .

Az élő természet szeretetének ajánljuk fel e szerény lapokat is: tőlünk telhetően fogjuk ápolni.

Budapest, 1897. szeptember 1.

A szerkesztők.

Üdvözet vadásztársaimhoz.

Örömmel írom e lapok élére üdvözetemet és remélem, hogy tova száll hegyről völgybe, mezőn át! Örömmel, mert végre valahára csakugyan megindul e vállalattal oly folyóirat, amely népszerű hangon tárgyalni fogja a vadászat nemes sportjával oly bensően összefűződött állattani ismeretek fejezeteit is, amit minden vadász és a mindenkor fenségesen szép természet minden barátja velem együtt bizonyára régóta óhajtott már.

A magyar vadászat, különösen zoologiai részében, a dermoplastikai bemutatások révén nemcsak honfitársaink, de a külföld szakembereinek méltató elismerését nyerte el ezredéves ünneplésünk felejthetetlen kiállítás alkalmával, s a mesteri munkák bizonyosságot tettek arról, hogy nemcsak a külföld magaslatára törekedtünk e téren is, de több tekintetben előhaladottságunk új irányokban is kiválóan meglepő volt. Az, ami a természet iránt melegen érző szíveket mind elragadta: az állatok szabad életének megkapó bemutatása, s a tudományok legszebbjének: a biológiának felkarolása, ezer és ezer új barátot szerzett ügyünknek. S ez irány ápolását tüzte ki céljául ez új folyóirat is: a vadászat kedvelői, az érdeklődők, akiket a természet őszinte szeretete vonz, kétségtelenül hozzá csatlakoznak, hogy feladatában támogassák — s ez lesz egyszersmind legszebb jutalma is, ha rokonszenvvel fogadják és kitartó buzgósággal ügyünket előbbre vinni segítik.

Hívó szavam mindenkinek szól: ápoljuk már kezdő fiatalkorában e szép törekvést mindnyájunk okulására, mindnyájunk örömeire és a vadász szívét lelkesítő őszinte szó hangozzék még sokáig közöttünk.

Üdvözet vadásztársaimnak!

*Helm Ervin,
hercegi erdőmester.*

A rét fia.

»A Természet« eredeti tárczája.

Augusztusi nap süt le a sikra. A rétség mentén néma a világ, mintha kihalt volna belőle az élet. A pocogók szélén hallgatagon ácsorog a lilék serege; felsikkant közülök nagy néha az egyik, megriad rá a raj és csipogva kap szárnyra, hogy egy fordulónál újra levágódják az iszapos földnyelvre.

Éles hangjokra messze rétekről felel vissza a síró bibicz, azután felkapja az is íves szárnyait és csapongva kering a fölötte elszálló nagy madár körül. Az a nagy madár egy falusi gólya. Lassan száll lefelé, félelem nélkül húz át a réten és leereszkedik az alacsony zsombikba. Jöttére eddig mozdulatlan rémalakok nyújtják fel a sás közül kigyónyakukat s rekedt üdvözléssel hallatják «kroih» kiáltásukat. A szürke gémelek ezek, amelyek naphosszat ácsorognak mozdulatlanul a sekély vízben s a pocogók titkrében egyre nézik idomtalan formájukat.

Lile, bibicz és gém, mind csak előrs a rétség körül. A lilecsapatok gyors őrjáratokkal röpködik be a keskeny széleket: a bibicz, a legszélső őrszem, bohókás hanyivetiséggel köt bele minden istenteremtésébe, amely utját

a rét felé veszi; s eközben megforog a légben, sikolt, játszik, akár a papagály. A gém ellenben megáll egy helyben s mint az árnyék sötétlik ki a sűrű sás közül. Neki sem kell ugyan a mély víz, de pocogó nélkül nem jól érzi magát. Ő már jobban beljebb kívánczik a rétbé, mint a lile meg a bibicz. Ő már meg tud bújni a magas nád közt is, ha van neki mire ereszkedni, ha legalább is iszapot ér a lába.

* * *

Egy nagy csapat vadrucza szállt ki a rét egyik tavából. Gyönyörű tókeruczák. Nehézkes röptüléssel fordulnak egyet a tiszta levegőben, azután nagy lomhán leereszkednek megint a titkos tóságra. Aféle sétaröpködés az.

Valaki óvatosan sompolyog a rét szélén; ugylátszik keres valamit a buja sás között. Tekintete kíváncsian furakodik a nádas szélébe, kezét ellenzőképen tartja ilyenkor a szeme elé.

Megcsóválja fejét. Nincs-nincs! ezt jelenti a pantomimika. Nincs »csónyik« sehol sem, elvitte valamelyik kötnivaló kaszás, pedig csónyik nélkül bajos itt boldogulni; mély ám a »pióczás«.

Megemlékezés László Főhercegről.

Ismét évfordulója van ama gyászos eseménynek, melynek borzasztó híre Kis-Jenő erdőszűréjéből hozzánk jutott akkor.

Tudjuk, hogy a fiatal főherceg számos hívének gondolatai ma ismét azon a helyen találkoznak, ahol az annyira szeretett és ünnepelt fejedelmi sarj, sajnos utóljára, vigan a végzetes vadászatra indult — és az iszonyatos véletlen balszerencséinek áldozatúlv esett: saját golyója okozta halálát.

Hűen megőriztük kedves emléket annak, aki oly hirtelenül fejezte be nagyreményű életét s talán hozzáfűzhetjük e rövid sornyi megemlékezést, amely a deli ifjuról, a vig kedélyű s mindenben magyar hercegről szól — igaz, nem világra szóló eseményeket tárgyal, hiszen rövid fiatal életében csak természetes hitének tisztaságával meg halálában hősies megnyugodásával vezethetett minket bámulatra — eddig e kedélyvilágát érintő s oly kedves emlékek úgysem kerültek még a nyilvánosság elé.

A személyes érintkezés a fiatal főherceggel oly nyílt barátságos és őszinte volt, hogy ennél vonzóbbat képzelni is alig lehetne; természetesen gyakran jutottak birtokunkba különböző tárgyak is, csekélységek akkor, minden reális érték nélkül, most becses ereklyék, amelyek idővel mind számosabbak lettek. — Szívesen tekintjük át most ezeket, s éppen ma, amikor a boldogultnak sok

reánk maradt apróságai között első sorban kedvencz foglalkozásával, a vadászattal, összefüggő emlékeire esik tekintetünk. Különösen szeretett őz- és szarvas-agancsokat rajzolni és bár csak egyszerű vonásokkal, de nagyon jellemző módon, amihez kiváltképen értett. Gyakran alá is írta e rajzokat, bizonyosságúlv annak, hogy ő maga készítője volt ezeknek. Egyszer az alcsuthi kastélyban levő agancsokat tanulmányozva, az egyikről nem tudta biztosan eldönteni, hogy »keresztes«-agancsnak mondhatja-e azt; pontosan lerajzolta, megfestette, ki is metszette a papirlapból és vadászati oktatójának nyújtotta át megítélés és annak eldöntése végett, hogy vajjon milyen kategóriába sorolandó a kérdéses agancs? Önkéntelenül látjuk még a lelkes vadászifju szelid arcza felvidulását, sötét szeme felvillanását örömeében, hogy mégis helyesen »keresztes«-agancsnak tekintette a trofeát.

Kirándulásain — boldogsága volt a szabad természet — kivált a budai hegyekben gyűjtötte az orchideákat, kedves virágait. Gondosan tajról-fajra szaporította gyűjteményét ő maga préselte példányokkal s miután azokat név szerint meg is határozta, gondoskodott azoknak kellő elhelyezéséről. Még most is meg vannak az ívek, amelyekre kedvencz növényeit felragasztgatta; a virágokat, mert préselve elhervadtak, külön le is rajzolta és festette; a latin neveket mindegyikhez odajegyezte. — Mily örömmel

Az ember gondolkodik, kimegy egészen a száraz partra, hamarosan lerugja rongyos nadrágját, csizmáját. Neki gyürkőzik, neki türkőzik. Puska van nála, azt magasra emeli; vadásztarisznyáját felkötí magasra a nyakába. Czombja tövéig mezitelen, úgy indul befelé lassan a rétbe.

Alig lép néhányat, kiröppen egy madár a pocso-góból. Rekedt, szortyogó nyeffenést hallat, úgy száll tova, gyorsan cikkekzakkosan. Egy sárszalonka az. Emberünk megtorpan, villámgyorsan kapja oda puskáját, ahol a madár röptül, de nem lö. Óvatosan, nesz nélkül indul azután tovább. Megint felvágódik egy szalonka előle; megint célba veszi, anélkül, hogy elsütné a puskát. Csupa gyakorlat ez. Most más céljai vannak, nem szabad lármát ütnie, egy világért sem szabadna eldurran-tania a »kis rozsdást«.

Már befordult a pocso-góból a sármező közé. Ott mélyebb a víz. Eddig csak bokán felül egy két ujjnyival süppedt a sárba, most már térde is lucskosodik. Egy helyen megcsuszszan; attól locsogó nesz hallik s a csekély zajra egy lomha repülésv sárgás-barna hitvány madár riad ki a sásból. Egy törpe gém, amely alig röptül ötven lépésnyire, megint letelepszik.

Nincs mit törődni vele. Bizonyosan odalapult most valami hervadt sáslevélhez, vagy beállott a zsemlyeszintű nádkotu közé, onnan nyújtogatja nyakát az égnek, miközben olyan keskenyre válik nyomoruságos teste, hogy alig venni észre. Mimikrit játszik a kis bitang.

Az ember már ott jár a náderdőben. Fel sem veszi a hegyes, éles nádtörmeléket, a szúrós kotut; mezteláb mászkál rajta. Másnak a talpát borotvaélvél vérezné meg itt minden lépés; neki mintha bagaria volna a lábán: semmi sem árt.

Meleg őszi nap csókolgatja az öregedő földet, meg a csöndes réti tavat s az apró rigyásokot, ahol megcsillan a fényes tükörvíz. Túl a réten dombláncz vonul, azon sok az ákác meg a nyárfa; szöllőültetés foltjai tarkítják a dombot. Igazi zöldet mégis idelent látni, ahol a rét dús nedvessége éltet mindent s ahol a titkos vízi utakon nagy sikkantással szántogat a láthatatlan szárcsa.

Csak beljebb, egyre beljebb! . . . Halkan, milyen nesznélkül csak lehet! . . . Ahol most jár a réti ember, az már a magyar bambuszerdő. Óriás nád van ott. Néhol két ölnyi magasra is nyúlik, az aljára pedig örökös félhomály terül. Minden kis fuvalom megingatja a nád hajlós szárát, attól egymásra fekszik a pihés nádbuga

adta meg ígérését arra, hogy érdekes gyűjteményét folytatólagosan még szaporítani fogja és kiegészíteni a hiányzó fajokkal — de szomorú sorsa megakasztotta e szép törekvést és csonkán maradt műve.

Ifju szívének tiszta és gyermekded hajlamait gyakran volt alkalmunk tapasztalni s öröme volt benne, ha valakit csekélységgel megajándékozhatott. Egyszer papíroslapra rajzolta le kezeit gyermekmódra, először a jobbat, melléje a bal kezét, körülvezetve a függőlegesen tartott iront a lapra szorított kézen; a konturokba azután belerajzolta majd az egyikbe, azután a másikba hűen a bőr finom ránczeit, azok elágazásait, a körmöket s így tovább, míg minden ízében elkészült vele; örömtől égett, mikor azt ajándékul oda adhatta, s bár ő maga nem értéke szerint becsülte meg ez egyszerű rajzokat, mégis megvilágítja ez is ártatlan gondolkozásmódját és kedves modorát. Lehet, e kézlenyomásoknak idővel történeti becsük is lesz.

Néhány mimoza-galy emlékeztet szerencsés visszatértére déli vidékekről; ezek alá jegyezte: »Lakromából hoztam el a galyakat magammal, jelétül annak, hogy ott is a budapestiekre gondoltam. E galyak egyikét szeretett édesanyámnak szántam s még ma, azonnal át is adom.« Át is adta és képzelhetjük a fenséges anya örömét fia ártatlanságának s őszinteségének ilyen megnyilatkozásán.

Ereklyegyűjteményünk diszétül van egy apró kép is, amelyet a jóságos fiatal kir. herceg bérmlása alkalmából készíttettek. Sajátkezűleg írta reá néhány sorban az aján-

lást, még pedig ép úgy, mint neve aláírását, magyar nyelven.

Egy kétfilléresen látható mély benyomás tartós tanuságot tehet arról, mily kitünő pisztolylövő volt a főherceg; oly tökéletességre vitte a lövészetben, hogy gyakran volt alkalmunk bámulni meglepő szép eredményeit.

Hogy a víg kedélyű fiatal főherceg a tréfálózástól sem huzódott vissza, azt gyakrabban is tapasztalhatta környezete. Pajkos öröme volt, ha valakinek észrevétlenül csomót köthetett zsebkezdőjébe. Hunczutkásan várta az alkalmat, mikor jut reá az illető a csomóra és feledékenységében tudatában miként törí rajta fejét, hogy mit is jelent ez a figyelmeztető, miért is csomózta? — Gyakran találtak tanítói és kísérői köpönyegük zsebében valami zamatos ritka gyümölcsöt, süteményt vagy egyéb apró kedves tárgyat, amit a főherceg belecsent.

Egy ízben érdemkereszteket is adományozott nekünk. Nagy fáradság révén sajátkezűleg készítette azokat, mint mondá, hogy minket kitüntethessen legalább ily módon, mert egyébként nem teheti. Tréfa volt ez is. Lerajzolta az érdemkereszteket, kettőt, vastag pléhre pontosan, gondosan, megfestette minden részletében és azután erős ollóval ki is vágta. Sugárzó arczczal nyujtotta át nekünk a jelvényeket és mert látszólag komolyan fogadtuk, csak fokozódott fiatal kedélye öröme. Sokáig viselte kezein az olló nyomait, mint ő maga mondá, kemény munka volt, de megvigasztalódott abban, hogy a munkás kéz senkinek se válik szegényére.

Gyakran örvendeztette meg környezetét ily módon, míg végre — nagy nagy szomorúságba ejtett mindenkit rideg sorsa... Egy valóban a természetet szerető, imádó fiatal lélek szünt meg velünk lenni! minden napja, melyet a szabadban tölthetett, amelyet a vadászatnak, a gyűjtésnek, a gyönyörű világ szemlélésének szentelhetett, egy-egy örömnapja, s boldogságából másoknak is juttatni, az benső érzése, önzetlen tiszta kedélyvilága volt. Éppen a vadászat volt balsorsa is. Most már nem jár közöttünk, de hű vonzódással megőrzi emlékét mindenki, aki ismerte őt.

Jäger Albert.

s örökké mozgó ernyőt alkot. Pompásan hűsölhet alatta a nádas banditája.

Megint kiemelkedik valami a mozgó ember útja vonalából. Az már egy nagy madár, egy vörösgém, amely recsegő fagothangot hallatva fordul visszafelé. A kíváncsiság viszi, minthogy csak a locsogás zajától riadt fel, de még nem látta a betolakodó idegent. Most egyszerre ijedten dobban meg a légben, hevesen csapkodja a szárnyát, lecsüngeti hosszú pipaszárlábát s nagyot riog, úgy igyekszik minél hamarabb irányt váltóztatni. Ott van valahol alatta a mumus.

Az pedig csak csúszik, mint a menyét. Csakhogy a menyét több figyelemre méltatná az előle fölrebbenő nádi verebeket. Feje fölött barna partifecskek gyülekeznek. Amerre a ravasz vadász mozog, kihajtja a nádból a tömérdék szunyogot, az csalogatja oda a sok fecskeit. A réti ember csak arra ügyel, hogy minél halkabban sikaszsa át magát a sűrűségben.

Érti ő azt. Ha egy erősebb szellő lendül, az neki sokat ér, mert attól zúgás, szöszmötélés támad a nád között s nem tűnhet úgy fel, hogy közben-közben súlyos lépések taszítják félre helyéből az ingó-ringó erdőt.

Hallgat itt most minden. A vörös gém már régen

elszállt. A part környékén egy fehér madár libben el rövid úton; az egy selyem gém, amely csak addig fehér amíg röptül; ha leszáll akkor zsemlyesárga.

A réti ember ki tudja, hol jár már azóta? . . .

Ő a korcspákász, aki szárazon és vizen egyformán otthon van, aminthogy eldorádója a rét szintén hol neki árad, hol meg aszályosra szárad. Az igazi pákász meghalna azon a napon, amikor kiapadna alóla a víz. A réti ember olyankor kívül a szárazra, ott sűtkérezik búsan, mint egy álmos fóka, s lesi alkonyatkor a húzó rucza helyett a legelésző, bakfittyelő nyulat.

Ez a mienk most már derékig bújja valahol a nádas vizét. Szeme majd kidülled, úgy figyel, úgy fáradozik a sűrűségben át a keskeny vízi ösvények irányában. Most már a legkisebb zajt se üti, olyan lassan halad. Az a kis locschanás, ami a nyomán kél, csak annyi, mint mikor játszó hal pattan fel s újra visszahull a tó vizére.

Már közel van ahhoz a rónavizhez, ahova a nagy csapat rucza leereszkedett. Most már egészen meg kell a környéket nyugtatni s azt csak mozdulatlansággal érheti el. A hosszas csendre halk kityegéssel jelenti magát a törpe buvár, amely elosont az imént a csobogás neszére s félénken bújt meg a cseresben. Ah, de ez a mozdu-

LÁSZLÓ FŐHERCZEG utolsó vadász-zsákmánya.

latlanság veszedelmes ám a meztelen lábszárnak, ott, a vízben. A réti ember viszketős fájást érez a czombján: tudja már, hogy mi az. Sziszegve nyúl le s egy zöldes-barna férget szakít le testéről. Egy jókora nadályt. Jó ösmerőse ez a kis vérszopó. Sokszor vadászott már rá. Ha jobb dolga nincs, be szokott állani mezteláb a langyos pocsogóba, fellábszárig s várja, amíg a vérszopó kicsi bestiák ellepik. Amint csiklandani kezdik kiemelgeti a vízből a lábait s nagy meglepéssel szedegeti le róluk zsákmányát. A sok pióczát kis vászonzacskóba gyűjti, aztán a bot végére köti a zacskót. Az egész nagy fogást eladja végül a patikának.

Aj, de förtelmes apró kigyók! hogyan látszik vonulásuk a barna víz felszínén! . . . A nádtorzok környéke megéled; a réti ember vére jó csalogató a pióczáknak; innen is, onnan is indulnak rajok; lepattan egy-egy a nád karcsu száláról, ahol úgy húzódott meg eddig, mintha házatlan csiga-biga volna s eviczkélve úszik közelebb-közelebb oda, a merről a vendégséget érzi.

Fele se tréfa ennek. A réti ember belátja, hogy jó lesz odább vonulni, hisz' megállni nem szabadna a pióczásban egy pillanatra sem.

A róka furfangjával csúszik hát előre, mindaddig,

amíg csak ki nem lát valamennyire a sűrűségből. S egyszerre most ott van előtte a nagy falka vadrucza a tiszta sík vizen. Némelyik a nádkotukra pihent le, ott teritgeti szét a szárnyát; némelyik meg tótágast állva kereskedik a mocsár mélyén. De egy pár vén gácsér neszel már valamit; kinyújtott nyakkal hallgatódzik s egész figyelme azon a nádfolton van, ahol a réti ember rejtőzik.

Nem lehet tovább ácsorogni. Erős durranás zúg bele a rét némaságában; utána nagy robajjal kél ki a tóból a temérdek rucza; szörnyű keveredés van köztök; fordulnak, emelkednek, tömegbe verődnek; azután susogó-sívitó gyors röpüléssel húznak el valamerre, mind ugyanegy irányban, ők tudják hogy hová, bizonyosan csöndesebb tóságra.

A réti ember pedig, akinek fájt volna a szíve, hogy egy drága tölteny egy rongyos sárszalonkára süssön el, most féltuczat ruczákat szed össze a tavon egyetlenegy lövése után.

Belegyömöszöli a tarisznyájába, amit lehet, a többi összeköti s a nyakába kanyarítja.

Azután vigan füttyölve csobog kifelé a langyos vízből.

Bársony István.

A vadmacska.

Irta: MÉHELY LAJOS.

Hazánknak úgy hegyes vidékein, mint alföldi erdőségeiben és nádasaiban általánosan elterjedt s még mindig elég gyakori ragadozója a vadmacska.

A vadmacska (*Felis catus* L.) a gyakran családísig hasonló színezetű házi macskától (*Felis domestica* Briss.) sokkal nagyobb s erőteljesebb termete, vaskosabb feje, zömökebb törzse és bozontos, vastag farka révén különböztethető meg. Különösen fontos ismertető jegye a házi macskánál rövidebb, egész hosszában egyforma vastag s mintegy csonkán végződő farka, mert a házi macska farka aránylag hosszabb, sokkal vékonyabb, a hegye felé fokozatosan vékonyodó és szőrözete mindinkább rövidülő. Anatómiai tekintetben is lényeges különbség van a két faj közt. A vadmacska orrcsontjai hátsó végükön tompán lenyesettek, ellenben a házi macskáéi hegyes ék alakjában furakodnak a homlokcsontok közé; homlok csontja — mint már *Blasius* kiemelte¹⁾ — a halánték csonttal találkozik, míg a házi macska koponyáján e két csont találkozását a közbeékelődő falcsont s az ékcsont szárnya akadályozza meg; állközti csontjának a szájpadráson fekvő két nyílása kerekdedebb, szélességénél kevésbé hosszabb, a házi macskán ellenben keskeny tojásdad, szélességénél kétszerre hosszabb; megemlíthetjük még, hogy a vadmacska bélcsatornája *Giebel* szerint²⁾ csak háromszor, a házi macskáé ellenben ötször hosszabb a testnél.

A vadmacskának, ép úgy mint a házinak, 30 foga van és pedig $\frac{6}{6}$ apró metsző foga, ezek két oldalán $\frac{1}{1}$ hatalmas, barázdás felületű szemfoga, $\frac{2}{2}$ előzáfoga, $\frac{1}{1}$ erőteljes, kéthegyű tépő foga s a felső állkapocsban 1 kicsinyke hátsó zápfoga. Fogazata általában hegyesebb s erősebb, mint a házi macskáé, de a felső állkapocs első, olykor kihulló zápfoga kisebb; néha az utolsó zápfog is kiesik.

Jól megtermett magyarországi példányok testhossza mintegy 63—66 cm., farkuk hossza 27—31 cm. és súlyuk 8—9 kgr., azonban *Mojsisovics* Ágost olyan délmagyarországi példányokat is ismert³⁾, melyek teste 79 cm. s farkuk 37 cm. hosszú volt, *Brehm*⁴⁾ pedig egy Sangerhausen közelében lőtt 128 cm. hosszú kandúrt is említ.

A vadmacska gereznája sokkal hosszabb és finomabb, mint a házi macskáé. A gerezna mindegyik szálán két fehér gyűrű két feketével váltakozik, tövén van az első fehér, hegyén a második fekete gyűrű.

A gerezna alapszíne a hátoldalon szürkés rozsdasárga, a hasoldalon szennyes sárgás, vagy szürkés; a végtagok belső oldala meglehetősen tiszta agyagsárga, tenyere s talpa (különösen a hímen) fekete barna⁵⁾; arczorra a csupasz rész körül vörhenyes rozsdasárga s ugyanilyen a szemek körül is, álla vör-

henyes fehér, torka fehér, vagy szürkés fehér, füle kívül szürkés rozsdasárga, hegye felé gyakran feketés, belső oldalán fehéres; bajusza fehér, csak a legfelső egy-két szál fekete. Ezen az egyébként épen nem állandó alapszínen lép fel a vadmacskát jellemző fekete, vagy feketebarna *mustrázat*, mely a fajt jellemző kereten belül szintén meglehetősen változékony. A pofatáját állandóan két hullámos, hátul egymás felé közeledő, sötétbarna sáv szeli át, melyek közül a felső a szem hátulsó, az alsó pedig a szem mellső zugából indul ki. A homlokon s a fej tetején szabálytalanul szétszórt, olykor hosszában négy sorba rendezkedett fekete foltok lépnek fel, melyek a fülek mögött négy hullámos, gyakran zezzugos, hátra felé széthajló sáv alakjában mennek át a tarkóra. A lapoczka fölött egy-egy rövid, olykor elmosódott sarló alakú sáv ötlük szemünkbe s ezek közt ered a hát középvonalában egyenesen, vagy hullámosan lefutó s rendszeren csak a fark tövéig terjedő középsáv, mely azonban számos magyarországi példányon, noha kevésbé élesen, egészen a fark közepéig folytatódik. A közép sáv két oldalán ferdén hátra s lefelé tartó, magyarországi példányokon mindig nagyon elmosódott s olykor csaknem teljesen elenyésző, rövid pántok, vagy szabálytalan foltok vehetők ki, a törzs oldalát pedig 6—7 elmosódott, abroncs formájú pánt övezi, melyek a hason szabálytalan foltokra esnek szét. A végtagok külső oldala elmosódott foltokat és harántsavokat visel, melyek némelyike teljes gyűrűvé alakul; különösen a mellső végtagon a könyök alatt van mindig 1—2 sötétebb gyűrű, melyek belső, sötétebb fele gyakran összefügg egymással és kirívó, sötét folt alakjában már messziről látható. A fark hegyét széles fekete süvegszerű folt borítja, előtte pedig a fark tövéig terjedőleg 6, mindinkább halaványodó s nagyon változatos megjelenésű gyűrű számlálható. Magyarországi példányokon a fark süvegalaku végfoltja előtt rendszeren két⁶⁾ nagyon éles, mély feketebarna, teljes gyűrű képződik ki, melyet két elmosódottabb, de még mindig tisztán kivehető s több-kevesbé teljes gyűrű követ, a sorozatot pedig két, már nagyon határozatlan, csaknem leheletszerű s csupán a fark hátán erősebben kifejezett gyűrű zárja be. Némely esetekben valamennyi gyűrű teljes, másikon a fark alsó oldalán már a másodiktól kezdve valamennyi megszakított; egyes példányokon az első gyűrű alsó fele a fark végfoltjával olvad össze, másikon még a harmadik gyűrű is oly éles mint az első, — szóval nagy az ingadozás.

A nyári mez rövidszőrű, szürkébb színű s mustrázata élesebb.

A nőstény csupán csak hamvasszürkébe hajló alapszíne által különbözik a kandúrtól.

Egészen fiatal kölykök világos hamvasszürke, a hát elején s a végtagokon sárgába hajló színűek, arczuk halavány rozsdasárga, szemeik közt széles fehér foltjuk van, füleik kívül feketék, belül fehérek; mustrázatuk gesztenyebarna az egész testen szétszórt foltokból és sávokból áll, de a fajt jellemző elrendezés szabálya már itt is határozottan kitűnik.

A rendes színezetű példányokon kívül ritkaságképen teljesen fekete színűek is találhatók (melanis-

¹⁾ Naturgeschichte der Säugethiere Deutschlands, Braunschweig 1857, p. 160-161. Az a, *Blasius* említette jelleg, hogy a vadmacskának az orrcsontjai hátrább nyulnak a homlok felé mint a felső állkapcsok, nem válik be, mert e tekintetben a házi macskán is hasonló a viszonyok.

²⁾ Die Säugethiere, Leipzig 1859, p. 885.

³⁾ Das Thierleben der österr.-ungar. Tiefebene, Wien 1897, p. 230.

⁴⁾ Illustriertes Thierleben, 3. Aufl. Leipzig und Wien 1890—92.

⁵⁾ Tenyerükön s talpukon az ujjak körül fehérszínű vadmacskák rendszeren a vad- és házi macska korcsai.

⁶⁾ *Lorenz* L. szintén két ily gyűrűt említ (Verh. d. Zool. — bot. Ges. Wien, 1897, 5. füz., p. 343), németországi szerzők ellenben három gyűrűt tartanak tipikusnak.

mus), melyek mustrázata csak bizonyos ferde világítás mellett vehető ki; ilyen példány Nyitramegye *Felső-Atrak* községének határából, *Rudnyánszky* György földbirtokos ajándékából került a nemzeti muzeumba. A melanismus megkapó ellentétéül egy nagyon világos, csaknem fehér *baraczsárga színű* példány is van a nemzeti muzeumban, mely *Rékas* temesmegyei község határából származik és *Dercsényi* Károly kincstári erdész szivességéből jutott a nemzeti muzeumba. Az említett alapszínen nagyon elmosódott, halavány barnássárga mustrázat tűnik elő, csupán a fark gyűrűi erőteljesebbek. A jelenség: fakóság, sárgaság (chlorochromismus) nevének már régen ismeretes és kivételesen más emlősökön, pl. a vakondon is fellép.

A vadmacska színruháját kétségtől védő színezetűl kell felfognunk, mely bizonyos fokig, az állat tartózkodási helyének természeti viszonyai szerint módosul s nyilván a környezet színeivel áll összhangban; így a brassómezei, zúzmó borította s mészkősziklával áttört fenyvesek vadmacskái általában hamvasszürkébe és szürkésbarnába hajlók. *Mojsisovics* Ágost szerint a lombos erdőkben élő példányok színezete kéesszürkébe, az áradmányos nádasok erdőségeiben tartózkodók pedig szürkés sárgába ergy át. *Mojsisovics* különben a nádasokban élő példányok megfakulását a gyakori megázásnak s a perzselő napon való hirtelen felszikkadásnak tulajdonítja.

A vadmacska az északi tájakat kivéve csaknem egész Európában s Ázsiának vele szomszédos részeiben honos. Előfordul Skótországon, Francia- és Németországon, Svájcban, egyes osztrák tartományokban, Magyarországon, Oroszország déli részein az Uralig, Spanyolországban, Dalmáciában, Boszniában s Görög- és Törökországban; ellenben nem található Irországon, Svéd- és Norvégországban, Olaszországban és északi Oroszországban.⁷⁾ Ázsiában az Uraltól keletre Tomskig, továbbá Csis- és Transkaukaziában,⁸⁾ valamint Kis-Ázsiában⁹⁾ fordul elő. Ausztria némely tartományából (Csehország, Tiro) teljesen kúszott, szórványosan találják Alsó-Ausztriában, gyakrabban Stájerország déli részeiben, általánosan elterjedt Galicziában s Bukovinában és még talán Krajnában és Karinthiában is előfordul.¹⁰⁾

Ásatag maradványait Westfáliában, Belgiumban, a berni diluviumban, a menteni barlangokban s a svájci tőzeglápokban és czölöpépítményekben találták.

Magyarországon a vadmacska nagyon széles elterjedésnek örvend. Legtömegesebben lép fel a nagy-alföld déli részein, hol különösen a Dráva és az Alsó-Duna mentén, valamint Horvátországban és Szlavóniában gyakori. *Altum* szerint¹¹⁾ 1865-ben a hajdani katonai határörvidéken 525 vadmacskát lőttek; *Mojsisovics* szerint a Szerémségben 1886-tól 1890-ig 745 darabot ejtettek el s a baranyamegyei főhercegi erdőségek mintegy 4971 holdnyi területén még csak egy évtizeddel ezelőtt is évente 25–30 példány került puskavégre. A nagy alföld keleti részein Arad-

megyéből¹²⁾ ismerik, Nagyvárad¹³⁾ erdőségeiben sem ritka s Hajdumegyéből¹⁴⁾ is említik.

Nem oly gyakori, de általánosan elterjedt Magyarország felföldjein is, noha az utóbbi időben mindenütt meggyérült. Az északnyugati felföldön csak szórványosan jelentkezik, így Árvamegyében *Kocyan* szerint¹⁵⁾: »igen ritka s ismeretlen«, más helyütt hozzáteszi¹⁶⁾: »Az itteni nép nem ismeri. Mintegy 14 évvel ezelőtt, midőn Oravkán még jó bükkös volt, május havában két kölyköt találtam, de azóta nyomát se láttam«; Zólyommegyéből *Grineus Nep. János* és *Rokosz István* említik¹⁷⁾; *Jeitteles* Kassa körül nem találta de a közeli Szomolnokról a vad- és házi macska korcsát említi¹⁸⁾, Szepesmegyében különben általánosan ismeretes¹⁹⁾; a Mátrában *Margó Tivadár* szerint ritka²⁰⁾.

Az északkeleti felföldön sokkal gyakoribbnak látszik, különösen Máramarosmegyében, hol szigorú, tartós télen a helységek közelébe húzódik s a baromfiólakat is megdézsmálja²¹⁾. A délkeleti felföldön a dombos vidék s az előhegységek erdőségeinek rendes lakója; *Bielz* a következő helyekről jegyezte fel: Nagyszében környéke, Szász-Régen, Teke, Besztercze, Radna, Csikmezei hegység, Barcasági hegység (Brassó, Keresztényfalva, Feketealom, Volkány és Holbak²²⁾); *Herman Ottó* szerint az erdélyi Mezőség «tölgyeseiben nem ritka»²³⁾ s Hunyadmegyében a Sztrigy völgyében *Csató János* szerint²⁴⁾ «erdőkben nem ritka, felkeresi a Sztrigy melletti törökbuza földeket is, hol többször ejtetett el»; Herkulesfürdő környékéről is említik²⁵⁾.

A Dunán-túli részeket illetőleg Baranyamegyében gyakori²⁶⁾ s még Szombathely vidékéről²⁷⁾ és a budai hegyekből²⁸⁾ találok feljegyezve az irodalomban.

A magyar nemzeti muzeum példányai a következő termőhelyekre valók: Magas-Tátra, Felső-Atrak (Nyitram.), ó-budai sziget. Budapest, Alcsuth, Kis-Halmágy (Aradm.), Kapnikbánya, Rékas (Temesm.), Bezdán (Bács-Bodrogm.) és Drávafok (Baranyam). Dr. Lendl laboratóriumába az utolsó három év alatt a következő megyékből küldöttek frissen lőtt vadmacskákat kitömés végett: Arad, Baranya, Bács-Bodrog, Besztercze-Naszód, Borsod, Gömör, Hajdu, J. N. K. Szolnok, Kolozs, Máramaros, Nógrád, Nyitra, Pest-Pilis-Solt-K.-Kún, Somogy, Szilágy, Torontál, Temes, Ung, Veszprém. — Ezeknek a példányoknak a száma meghaladja a negyvenet. (Folyt. köv.)

¹²⁾ Arad megye és Arad város ismertetése, 1871, p. 86.

¹³⁾ Nagyvárad természetrajza, Budapest, 1890, p. 150.

¹⁴⁾ Hajdumegye leírása, Debreczen, 1882, p. 142.

¹⁵⁾ Az árvai várban őrzött állat gyűjtemény tárgymutatója, Alsó-Kubin, 1889, p. 25.

¹⁶⁾ »A Magas-Tátra északi oldalán élő emlősök«, Természetrajzi Füzetek, XI. K. 1887/8, p. 7.

¹⁷⁾ A magy. orvosok és természetvizsg. Besztercebányán tartott 3. nagygyűl. munkálatai, Pest 1843, p. 107.

¹⁸⁾ »Prodr. faun. vertebr. Hungar. Super.« Verh. zool. — bot. Ges. Wien, XII. 1862, p. 256.

¹⁹⁾ Szepesi emlékkönyv, Szepesváralja, 1888.

²⁰⁾ Budapest és környéke állattani tekintetben, 1879, p. 27.

²¹⁾ Máramaros vármegye egyetemes leírása, Budapest 1876, p. 213.

²²⁾ »Die Fanna d. Wirbelth. Siebenbürg.« Verhandl. Naturw. Ver. Hermannstadt 1888, p. 24.

²³⁾ Erdélyi Muz. Egl. Évkönyvei, V. K. 1. füz. 1869, p. 15.

²⁴⁾ Erd. Muz. Egl. Évk., VI. K. 2. füz. 1873, p. 139.

²⁵⁾ Herkulesf. és körny. természetud. tekintetben, Pest 1872, p. 86. — ²⁶⁾ *Mojsisovics*, id. h.

²⁷⁾ Szombathely rend. tanácsu város monografiája, 1880, p. 19.

²⁸⁾ *Margó T.*, id. h.

⁷⁾ Dr. E. Hamilton, Proc. Zool. Soc. of London, 1885, p. 211–214.

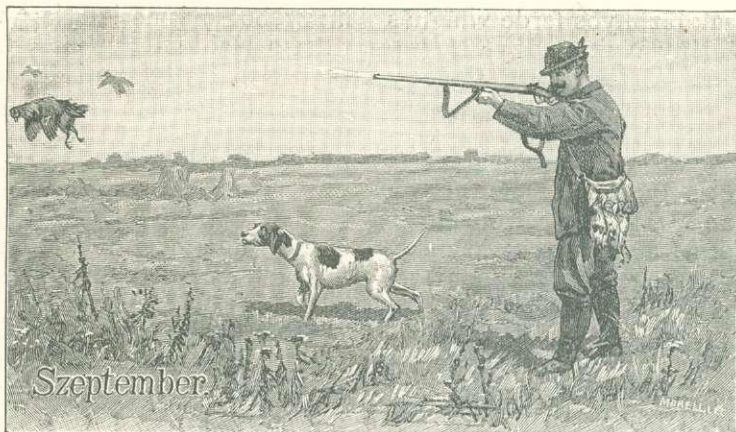
⁸⁾ C. *Grevé* például Petrowsk közelében a Kaspi tó partján találta (Zoolog. Jahrbücher VI. K. Abth. f. Systematik, 1892, p. 66, 67); *Brehm* Gruziából említi.

⁹⁾ *Danförd & Alston*, Proc. Zool. Soc. of London 1877, p. 272 és 1880, p. 52.

¹⁰⁾ *Mojsisovics* Ágost, id. helyen, p. 229.

¹¹⁾ Forstzoologie, I. Säugethiere, Berlin 1872, p. 146.

1. Mire vadászhatunk? E hóval felszabadul a vadászat mindenre. A vizslászat legszebb napjai e hóban folynak le, amennyiben a vizslavadászat legfőbb hónapja ez. Válogatás nélkül lehet lőni már foglyot, fűrjet, noha ez utóbiból még mindig akadnak a kései fészekaljából (vagy másodsori költésből?) származó gyöngécske példányok. Az elkészülő fácsánok e hóban már szintén puszkavégre szedhetők, habár tenyészhelyeiken rendszeren vadászni még nem igen szoktak rájuk. — A császár-madár csapatokba verődve, még most nem igen vadult el, a miért is nap-

sütötte hegyoldalokban (a hol szívesen kaparásznak) főleg szederindás, füves patakok és erek mentén sikerrel vizslázható. — A tűzoknyúk röpképesekké kezdenek válni s meleg napokkal a ritkás kukoriczások töklevelei alól, vagy a bokrosok közül, vizslával kiugrasztathatók. Az öreg tűzoknyók is hasonló módon lehet eredményre jutni. Különben ahol sok van belőlük s állandó legelőkké birkak hajtasal is próbálhatni ellenük szerencsét. Egyébként a tűzoknyók vadulvölég a véletlen szerencsétől függ, még ha úgyszólván »bizonyosra« (?) megy is az ember. — A nyüllövés e hóban már kevésbé aggodalmas a poczkos nyulak miatt, noha még mindig nem szűnt meg egészen a hosszú fülű Don Juan-ok szerelmi láza. Miért is a nyulat még mindig nagy kimélettel (válogatva) lövi a lelkiismeretes puskaforgató s legfőképpen a konyha kedvéért hoz terítékre egy-egy süldőcskét. — A vízi vadászat főleg e hóban nyújtja nagy változatosságát fogva a legélvezetesebb mulatságot. — Sárszalonka alkalmas helyeken özönével, az összes vízi snef-félék is bőven vannak, különösen széktavak körül s folytonos jövés-menésükkel igen szapora sportot adnak a türelmes lesvadásznak. — A szélkiáltó húzni kezd. Korán reggel és késő délutántól estefeléig, gyönyörűen behúzza a jól utánzótt hivasra. Maszk őszzel szükségtelen, csak jól el kell tenni magát a lövésnek. Igen nagy vizeken e hó végé felé már a nagy szürke vad lud is kezd jelentgetni magát, sőt kócsagot is lehet olykor még lőni ott, hol rendszer járása lévén, tavaszi huzásakor a tul-ságos rápuskázás óvatossabbá nem tette a különben is túlóvatos madarat. Egyébként mivel e hóban hiányzik már a szép szállkás „kolcsag“ díszje, ha csak nem tudományos czélekből történik gyűjtése: lövés nélkül bocsájthatjuk el ezen immár úgyszólván fogatlan levő gyönyörű szárnyast. — A nagy vadat illetőleg ez a hónap az, midőn aszarvas- és dambika s az őzbak úgyszólván mindenesztől használható a mellett, hogy a vadászati gyönyörök legfenségesebbikét nyújtják Diana híveinek. Az »agancsárok« bögése (»rigyetése«, üzekedési ideje) ugyanis e hóban veszi kezdetét; melylyl együtt megkezdődnek az oly nehezen várt cserkészetek (cserkélés, szarvas belopás) szép napjai: a glaszé keztűs vadászatok. Ha azonban e hóban szokatlan hideg napok állnak be, e körülmény rendkívüli befolyást gyakorol a szarvasok nemi életére s korai üzekedést szokott eredményezni, úgy, hogy két, sőt három héttel is előbb hallatszanak az első hangok, mint normális viszonyok közt. — A dambikára már folynak és folyton tartanak a vadászatok; valamint a zergevadászatok is folytatlagosak.

2. A vad tartózkodási helye. A szarvas, däm- és őz vad, valamint sörte vad is már kezd falkákba, illetve kondákba állani. Általában e hóban már inkább együtt tart a vad, mint az előző hónapok forró napjaiban s inkább a nagy, sűrű erdőségeket keresi föl, s a csöndes, elhagyatottabb pagonyoknak ad előnyt. — Az őzbak magánosan is kószál még, s a sűrű, csendes vágások képezik tartózkodási helyeit, melyekből csak este és reggel vált ki rendes, megszokott kijáróján »forgóján«, »váltóján«. — A nyúl még mindig nem annyira vitéz, hogy sűrűs helyeket, kukoriczások tarlókkal, ugarokkal cserélné fel, — azonban az igen gazos tarlókkal, sűrű muharokba az öregebb legények ki-kifekesznek; a krumpli-földekre (a burgonyaszedés mozgalmassága következtében) azonban már ritkábban. — A fogoly szintén a kukoriczások s ezek közvetlen közelében a sűrűs veteményföldeket: igen nagy burgonya és burgundia táblákat, továbbá bokros helyeket, füves, bokros kubikgödröket keresi — még mindig költési-helye körületén, kivált ha még erősen meg nem vadászták; ellenkező esetben rebbenékenyek és nagyon futnak a vizsla előtt. A fűrj — bár a nagyobb forróságok alkalmával sok elhuzódik a kukoriczásokba belőlük, — mégis inkább

a veteményes helyeken, gazos tarlóban (kivált szeles időben és kukoriczatörés után), kölesekben, kaszálókon, gazokban és gazos árokpartokon, de bokrok körül is lap-pang. Huzása idejében azonban, leginkább csak az úde buzatarlókon található. — A tűzok egyre zemesebb, már istenért se vár be puszkalövésnyire. Mivel nagyon vigyáz magára, csakis oly helyeken sétál, ahonnan mindenféle messzire elláthat, amiért is észrevétlenül nem közelíthet feléje semmi teremtet lény. — A fácsán amíg a kukoricza fennáll, csakis ott érzi jól magát. Általában szívesebben

tartózkodik kint a földeken, mint a tenyész-pagonyaiban. Estenden azonban fákhöz, vagy bokrokhoz, fásorokhoz szokott vonulni. — A szárnyas ragadozók szertekészálása kezdetét vette; miért is néha-néha már az uhuval megpróbálkozhatni ellenük, de az alvóhelyeiken való esti-les is mulatságos s mindenk felett hasznos sportot ad.

3. Prakszis. E hóban a róka, vadmacska, valamint a nyest-félék fiataljai szüleik által elcsapatván, önállókká lesznek s állandó letelepedési helyeket keresnek maguknak. Miért is nagyon részen kell állani a vadász területek gondozóinak, hogy fegyver- és fogó eszközök segítségével útját vágassák a veszedelmes betolakodásoknak. — A héja-kosarak és oszlopcsapdák is alkalmazásba vehetnek a pákosztos, de még a hunczutságokban nem teljesen kitanúlt fiatal szárnyas kártévők púsztitására. — E hóban már megkezdhető a nyúl szaporulat (állomány) felbecsülése, noha a téli lelövés megállapíthatása szempontjából, csakis az őszi hónapok tapasztalati adatai szolgálhatnak irányadóul. — A fogoly állomány felbecsülése is már e hóban veszi kezdetét (rendezett vadász területeken.) Általában jó erről már eleve tájékozódni s ha szükségesnek mutatkozik, idejekorán hozzájárulni a befogásokhoz is, kivált a kritikus pontokon (állomány elvonás szempontjából). Esetleges fölös befogások esetén más, biztosabb helyeken kell a vadat szabadon bocsájtani. — Ott, ahol a magaslesek (tán az őszi borzlesek miatt) szokásban vannak, már e hóban szükséges azokat felállítani (természetesen, a cserkészetek után és részint, hogy a vad megszokja azokat.) Ugyancsak (lehetőleg e hó elejével) hozzá kell látni a vadász-területek rendbehozásához (nem is szólva itt, a cserkészt-hálózat folytonos, gondos rendben tartásáról.) A lövonalak kitisztítandók. A lövést, kilátást akadályozó ágakat és galyakat le kell nyesni és félre dobálni az útakról, úgy a száraz faleveleket is stb. — A gondos vadász már e hóban számotvet azon eszközökkel, melyektől kedves vadjainak jóléte függ a jövőre kihatólag. Folytatja (vagy megkezd) az erdei szántók egy részének téli rozsszal való bevetését stb. — A vizslák bevezetése (mezőre képesítése) e hó végéig okvetlenül befejezendő (szárnyasvadra: keresés, állás és appell dolgában), hogy októberben mint abszolút ferm állatok vehesenek részt a nyúl vadászatok (az engedelmességet nagyon is próbára tevő) izgalmaiban. Az apportirozást (szárnyalt vadak megkerestetése stb.) lehetőleg még e hóban kell tökélyre emelni.

4. Vonulás. Az erdei szalonka e hó vége felé (magasabb hegységeken rendszerint 20-dika után) már húzni kezd (az Alföldön jóval később kezdődik a huzás, mint hegyes és erdős vidékeken). A fűrj a déli megyékben (Temes, Torontál, Krassó-Szörény), szeptember 8—10-dike táján végleg befejezi huzását. Általában szeptember második fele, már nem a fűrjé-ké, s a legtöbb vidéken az országnak már szeptember első felében végbe megy a nagy »trallárum«, vagyis a végleges őszi takarodás mozgalmával. Azután csak szórványosan találkozhatni fűrjekkel: elmaradtakkal, elkésettakkal vagy olyanokkal, melyek túlságos elhízottságuk miatt útra képtelenek. Nagy néha azonban, veteráló fűrjekre is bukkanhatni, főleg olyan esetekben, a midőn huzásuk napjaiban a Móreákon — általában a tenger melléken — erős, tartós, e mellett igen hideg bórak dühöngenek. Ilyen visszavonuló fűrjek, néha szinte meglevenítik a tájat (Alföldi megfigyelés). — E hó vége felé a vízi madarak lokális jövés-menését, lassankint fölváltja a nagy kontinentális mozgalom élénksége. Csoportosulni kezdenek s végre beáll az igazi vonulás, melynek vége azonban, a messze jövő hidegebb napjaiba szakad bele. A nagyobb mocsárokon szeptember havában fordul meg legtömegesebben s legtartósabban a szárnyas vad. Lakatos K.

Apró közlemények.

József főherceg birtokán, Kis-Jenőn, szokott évenként vadászni *Fülöp Orleans-i* herceg is, aki számos vadász zsákmánya között az idén, ép úgy mint tavaly, ott még előforduló vadbirkákat is lőtt. Ezek az érdekes állatok ott teljesen vad állapotban élnek; feketék, hosszúszőrűek és igen nagy, nyújtott csavarmentes, egyenes szárvaik vannak. A herceg a lőtt példányokat egy nagy tűzokkal együtt, londoni muzeuma részére preparáltatja s e célból dr. Lendl Adolf intézetébe küldte azokat.

Brehm, a híres ornithologus és író, nagy madár gyűjteményét megvette Rothschild Náthán azon célból, hogy azt London melletti Tring városában levő muzeumban őriztesse. A gyűjtemény vételára 15.000 márka volt.

Dr. Lendl Adolf praeparatoriumában az utolsó időben számos érdekes kitömött állat készült el. Ezek között különösen sok forró égővi faj is volt; a nevezett intézet t. i. vállalkozott arra, hogy a M. N. Muzeum állattárának régi rossz állatpéldányait átdolgozza és az emlősbőreit is kitömi. A kisebb-nagyobb állatok most egymásután kerülnek sorra; lassankint el fognak tűnni a régi alakok s helyöket majd a modern módszerek segítségével készített, természetűen kitömött állatok fogják elfoglalni.

A kitömésre szánt madarak minden előleges preparáció nélkül küldendők be minél frissebb állapotban, könnyű csomagolásban, póstán, dr. Lendl Adolf intézetébe. Legfeljebb egy kis vattát vagy kóczot lehet a madarak csőrébe tölteni, hogy begyökből ki ne szivárognak a nedvek.

Az alligátorokat tenyésztik ujabban Florida félszigetén. Minthogy bőrét ott ipari célokra felhasználják, az utolsó években rendkívüli módon — azaz amerikai módon — vadászták és közel volt kipusztulásához. Ne hogy ez bekövetkezzék, a faj mesterséges fentartásáról gondoskodnak most. Felkutatják a fészkeket, amelyekbe az anya állat tojásait rakja — többnyire homokos partokon levő gödrök ezek, iszappal és szeméttel befedve — és felügyelnek rájuk; némelyik fészkekben 100—120 tojás van; a szemét korhadásától származó meleg, de a nap heve is kikölti a fiatalokat s amint ezek kibújnak összefogdossák őket, el viszik külön e célra berendezett, védett tavakba, ahol azután mesterséges etetéssel felnevelik. — Különbben is arra a meggyőződésre jutottak, hogy az alligátorok több hasznot okoznak mint kárt, mert felszedik a mindenféle vízi apró állatokat is. (*American Scientific.*)

Az amerikai strucz (Nandu) vadászatáról ír **G. E. Walsh** és mint érdekes momentumot kiemeli a következőt. Lóhátról és gyorslábú kutyákkal fogják e madáróriásokat Patagonia mérhetetlen síkságain. A kutyák bárhogyan űzik a struczot, elfogni nem bírják, sőt ezek kifárasztják üldözőiket olymódon, hogy legsebesebb futás közben hirtelen irányt változtatnak. De a vadászok ismerve eme sajátságukat, már abban az irányban vágatnak előre, a melybe a strucz azután át fog csapni és így megelőzhetik és a sebes lóval oly közelébe juthatnak, hogy nyakába vethetik a kővel megsúlykolt kötélhurkot, a lasszót. A struczok régen valószínűleg csak a nagy ragadozók elől menekültek meg ily módon, s ezt a csel, melylyel üldözőiket kifárasztották, megtartották; az emberek ezt pedig éppen vesztükre fordítják most.

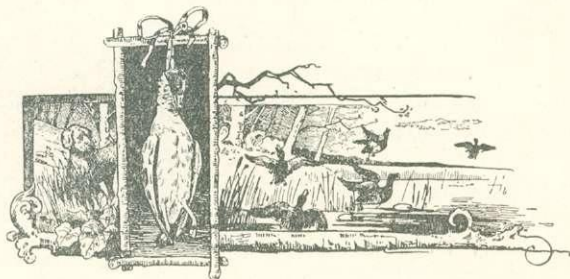
Folyó vadászatok.

Nimród buzgó hivei előszedték kedves fegyvereiket: itt a szezón! A fogolyvadászat augusztushó elsejével kezdetét vette; hanem kevés helyen ígér jó eredményt a sok meddő, részint pedig felette gyenge ivadékok miatt. Különösen az Alföldről érkezett hozzánk ezért sok panasz, ahol egyébként a rendkívüli tavaszi időjárás különben sem kedvezett e vadak tenyészetének, sőt a fázánoknak is sokat ártot; sok fészkealj tönkrement. Hanem a dunántúli híres fogolyvadászatok, úgy látszik, az idén se veszítenek jó hirnevükből; onnét kaptuk ugyanis a legjobb híreket Az alföldi fürjészetek azonban kevésbé kielégítő eredménnyel folynak. E kis vadban is nagy kárt tettek a sűrű záporok, jégesők, felhőszakadások: elmosták, elhordták fészkeiket, tönkretették a költéseket.

Augusztus 15-ike után több vidéki vadásztársaság már próba nyulászatot is rendezet, de aztán egyelőre be is szüntette a lövést a sok hasas nyúl miatt. Igazi vadász nem is kezd rendszeres nyúl vadászathoz október előtt. Hisz' még októberben is akad u. n. »jófajta nyúl,« amely »mamának éri magát« s nincs hamarjában kellemetlenebb »vadász-pech,« mint amikor egy lövéssel három nyulat lő le a »jáger« s csak egy válik be (!) peccsenyének.

A vizivadászatot illetőleg — mint az alsó Tiszavidékről értesítenek bennünket, a sok »vadviz,« mely a nagy felhőszakadások eredménye, a hajdani arkádiai vizivadászbőség aranykorát varázsolja szem elé. Ropog is a fegyver vigan Diana istennő nagyobb dicsőségére.

Sok vadászgyönyört Nimród fiainak!

Szerkesztői üzenetek.

Több kérdezőnek feleletül. A madárkitömést nem lehet könyvből megtanulni; a könyv csak megkönnyítheti esetleg a munkát. Magyar könyv nincs olyan, amelyet ajánlhatnánk, más nyelven is alig van és egyik sem tárgyalja a modern módszereket. Ha tehetjük legközelebb röviden összefoglalt útmutatásokat fogunk közzé adni erről e folyóirat hasábjában, mert tudjuk, hogy általános az érdeklődés ez iránt, és úgy, mint minden az állattani praxissal összefüggő tárgy iránt.

Kitűnő vizsla eladó. — Diana-fegyver eladó. — Szerkesztőség.

K. úrnak Budapest. — Kérdésére feleletül a legközelebbi füzetek valamelyikében közölni fogunk egy kis cikket a szobaakvárium berendezéséről és annak folytatásaként azokról az állatokról és növényekről is, amelyek különösen ajánlhatók és jól tenyésznek akváriumokban.

S. R. jegyző úrnak. — A községi vadászterületek bérbéradásáról szóló hirdetések folyóiratunkban is közölhetők s tekintve e lapok rendkívüli nagy példányszámát, bizonyára a legjobb hatást érik el.

T. B. úrnak, Tószeg. Köszönjük a beküldött cikket; közzé adjuk legközelebb.

H. A. úrnak. — Az igen érdekes cikket talán már a legközelebbi füzetben fogjuk kiadni. Illusztrálni is fogjuk. — Fordításokat német és más külföldi lapokból nem közlünk szívesen — minek is sántikáljunk mindíg csak a német után, ha a magunk lábán is járhatunk? A magyar közönség nem szereti a külföldi vadászati írók sokszor már tíz felé koptatott fejtegetéseit és leírásait. Meríthetünk eleget abból, a mi a miénk s ami hozzánk közelebb áll.

K. L. M. úrnak Temesváron. — Tévedésben van, ha azt hiszi, hogy folyóiratunkba fel veszünk bármilyen hirdetést; a hirdetéseket az olvasó közönség kedveért teszük közzé, s éppen ezért meg is válogatjuk azokat. Az önét semmiképpen sem fogadjuk be.

Két szarvas lődijak fejében lőhető Felső-Magyarországban. — Köz. felvil. ad a szerkesztőség.

Telivér pedigrees-vizslák.

Angol Pointer Angol, Setter, Irish Setter, Gordon Setter, Szálkásszörű német, Símaszörű német, Griffon.

Kaphatók:

FÓNAGY JÓZSEF-NÉL
BUDAPEST,

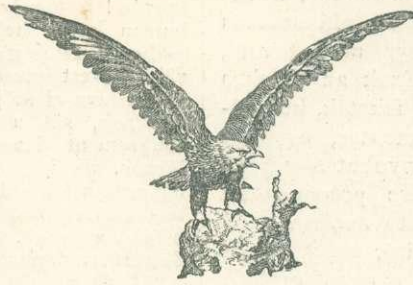
— Károly-körút 5. szám. —

Kitűnően idomítva
200 frttól feljebb; kölykök 50 frt.

Ugyanótt megrendelhető:

Tónagy Vizslaidomítása

— czim. 1. könyv 3 forintért. —

Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF FŐHERCZEG
udvari szállítója,
Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF ÁGOST FŐHERCZEG
kamarai szállítója
és
Ő kir. Fensége
FÜLÖP-SZÁSZ-COBURG-GOTHAI
HERCZEG
szállítója.

Dr. LENDL ADOLF

műgyetemi magántanár, kép. középiskolai tanár, a m. nemz. muzeum volt tisztviselője, számos bel- és külf. egyesület tiszt., örök., választm. v. rendes tagja,

PRAEPARATORIUMA ÉS
TANSZERKÉSZITŐ INTÉZETE
BUDAPEST,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Budapest, 1892: arany-érem.
Debreczen, 1894: elsőrendű állami érem.
Leipzig, 1894: díszoklevél.
Lemberg, 1894: elismerő oklevél.
Zenta, 1895: első arany-érem.
Moszkva, 1896: e. ezüst-érem.
Budapest millenniumi kiállítás 1896: 2 érem.
Lüdenscheid, 1897: ezüst-érem.

Legmagasabb és magas elismerések.

A Vallás- és Közoktatási, a Földmívelésügyi
Minisztériumok és Budapest
Székes Főváros Tanácsának ajánlása.

A Magy. Nemz. Museum és Európa
elsőrangú muzeumainak szállítója.

Főhercegi udv. szállító.

Antonitsch A., Ferlach,
puskaműves.

— K É Z I M U N K A. —

VADÁSZATI FEGYVEREK,
UNIVERSAL-FEGYVEREK
(golyó és serét)

hammerless-fegyverek

feléri az angol gyártmányokat.

Olcsó árak. Kitűnő munka.

KÉPES ÁRJEGYZÉKEK

mindennemű fegyverekről

bérmertve és ingyen.

— Számos elismerés. —

Budapest, Muzeum-körút 7. sz.

LUX MIHÁLY

GYÓGYSZERÉSZ,
DROGUAÜZLET-TULAJDONOS

ajánl:

Turistáknak, vadászoknak és gazdáknak
mindenfélé

házi és gazdasági szereket.

A Parádi üvegyár raftára
Görög István

Budapest, Kossuth Lajos-u. 15.

Ajánl:

Hengerüvegeket, gyűjtőüvegeket,

mikroszkópi

tárgy- és fedőlemezeket stb.

Dús választék.

— Kitűnő minőségben. —

URSITS „Cascara-Sagrada-bora“

a 3 sziv védjeggyel.

Emésztési zavarok, arányér, makacs székreke-
dés, idült gyomor- és bélhajok ellen legjobb
a világon.

1 üveg 4 korona.

Főraktár: „URSITS“ gyógyszertára
Budapest, VIII., Rákóczy-tér.

Ugyanitt kapható a világ bármely lapjában
hirdetett gyógyszerészetbe vágó
»különlegesség«.

A Magyar Asphalt

részvény-társaság

Budapest, Andrásy-út 30. sz.

Elvállal:

Asphaltburkolást,

száraztatételel.

Vidékre is szállít

asphalt-anyagot

legolcsóbban jótállás mellett.

Dr. LENDL ADOLF intézetében megrendelhetők:

Kohaut, A Magyarorsz. Madarak meghatározó könyve, 2 frt. — *Lakatos*, Természeti és Vadász-
képek, 2 frt. — *Lakatos*, Vadászhit, kötve 2 frt. — *Lakatos*, Vadászati és Madarászati Emlékeimből,
3 frt. — *Thanhoffer*, A Mikroszkóp és alkalmazása, 3-60 frt.

Iskolai könyvtáraknak számlára küldjük meg e műveket, másoknak utánvétellel vagy a pénz előleges beküldésére.

»A Természet« szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.